

2. Основою реформи в кримінально-виконавчій системі повинно бути створене всередині самих виправних закладів, середовище адекватне відносинам «громадянин – соціальні інститути», яке б демонструвало реалізацію прав і обов'язків члена суспільства, а також відповідальність за прийняті ним рішення. Саме моделювання сучасних суспільних процесів, які сьогодні швидко змінюються, дає реальну можливість підготувати людину, яка б адекватно реагувала на його ви-клики, а також могла бути конкурентоспроможною на ринку праці і бути законослухняним громадянином.

Список використаних джерел

1. Дерюга Н.Н. Организационно-правовые проблемы занятости осужденных в местах лишения свободы: автореф. дис. на соиск. уч. степени д-ра юр. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология» / Н.Н. Дерюга. – Хабаровск, 2003. – 36 с.
2. Егоршин А.П. Мотивация трудовой деятельности: [учеб. пособ.] / А.П. Егоршин. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М.: Инфра-М, 2011. – 377 с.
3. Емельянова Е.В. К вопросу о праве государства использовать труд осужденных / Е.В. Емельянова // Уголовно-исполнительное право. – 2009. – №11. – С. 3–4.
4. Європейські пенітенціарні правила [Електрон. ресурс] // Рекомендація №(2006)2 комітету міністрів держав-учасниць Ради Європи. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032. – Назва з екрана. – Доступно на 24.02.2015.
5. Долженкова Г.Д. Социальное обеспечение как один из факторов влияющих на социальную адаптацию осужденных к лишению свободы: [моногр.] / Г.Д. Долженкова. – М.: НИИ УИС Минюста Российской Федерации, 2004. – 136 с.
6. Жук І.Л. Праця засуджених в місцях позбавлення волі / І.Л. Жук, Л.А. Жук, О.М. Неживець. – К.: Кондор, 2009. – 225 с.
7. Квашиш В. «Цена» преступности как криминологическая проблема / В. Квашиш // Уголовное право. – 2008. – №6. – С. 94–102.
8. Матвеева Н.С. Исследование отношения осужденных к труду / Н.С. Матвеева // Резервы и пути повышения эффективности производства на предприятиях уголовно-исполнительной системы МВД России. – 1997. – С. 9–18.
9. Матвеева Н.С. Особенности организации производства в уголовно-исполнительной системе России / Н.С. Матвеева // Человек: преступление и наказание: Сб. науч. тр. – Вологда, 2010. – Вып. 4, (71). – С. 118–122.
10. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005, №2713-IV [Електрон. ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – Оф. вид. від. 2005, №30, ст. 409, станом на 23.02.2014. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
11. Загальна характеристика Державної пенітенціарної служби України [станом на 05.05.2016] [Електрон. ресурс] Державна пенітенціарна служба України. – URL: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>

Г.В. ДЖЕГУР,
аспірант, НДІІ Мінекономрозвитку України
О.Ю. РУДЧЕНКО,
д.е.н., професор

Вдосконалення статистичного забезпечення регулювання зайнятості населення в Україні

У статті розглянуто особливості статистичного забезпечення державного регулювання зайнятості населення в Україні, його недоліки, а також пропозиції щодо вдосконалення з позиції прогнозування відтворення робочих місць.

Ключові слова: зайнятість, державне регулювання, робочі місця.

Г.В. ДЖЕГУР,
аспірант НИЭИ
А.Ю. РУДЧЕНКО,
д.э.н., профессор

Совершенствование статистического обеспечения регулирования занятости населения в Украине

В статье рассмотрены особенности статистического обеспечения государственного регулирования занятости населения в Украине, его недостатки, а также предложения по совершенствованию с позиции прогнозирования воспроизводства рабочих мест.

Ключевые слова: занятость, государственное регулирование, рабочие места.

G. DZEGUR,
graduate student, SRIE Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine
A. RUDCHENKO,
doctor of economic sciences

Perfection of the statistical providing of adjusting of employment of population is in Ukraine

In the article the features of the statistical providing of government control of employment of population are considered in Ukraine, his defects, and also suggestions in relation to perfection from position of prognostication of recreation of workplaces.

Key words: employment, state government regulation, workplaces

Постановка проблеми. Побудова ринкової моделі економіки в Україні зумовлює необхідність розвитку системи державного регулювання, в тому числі й в сфері зайнятості населення, що особливо важливо в умовах структурної перебудова економіки, порушення пропорцій відтворення виробничого апарату, активізації міграційних процесів. Саме тому в сучасних умовах важливим є вдосконалення статистичного забезпечення державного регулювання зайнятості населення, що стосується як відстеження пропозиції робочої сили на ринку праці, так і відтворення робочих місць, що безпосередньо впливає на попит на робочу силу. І якщо в короткостроковому періоді відстеження пропозиції робочої сили на ринку праці налагоджено достатньо детально, то аспекти відтворення робочих місць все ще не знайшли адекватного відображення у статистичній звітності.

Метою статті є дослідження особливостей статистичного забезпечення державного регулювання зайнятості населення в Україні, визначення недоліків в цій сфері, а також розробка пропозиції щодо його вдосконалення з позиції відтворення робочих місць.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанню дослідження державного регулювання зайнятості населення в Україні, в тому числі його статистичного забезпечення, приділяють значну увагу такі вчені, як: Н.В.Анішина [1], З.П. Бараник [2], І.К. Бондар [1], С.С. Ващаєв [3], О.Ф. Ковальов [4], Л.Колешня [4], Е.М.Лібанова [5], В.М. Лич [6], І.Г. Манцуров [7], О.С. Пономарьова [8] та ін. При цьому основна увага приділяється питанням розвитку людського потенціалу, пропозиції робочої сили, ефективності її використання, що розглядається в контексті економічних робочих місць. В той же час недостатньо уваги приділяється питанням попиту робочу силу з позиції забезпечення ефективного функціонування виробничого апарату, інвестиційним аспектам створення робочих місць, що зумовлює необхідність уточнення статистичного забезпечення в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Ринок праці є достатньо складною економічною системою, а при розгляді питань налагодження його статистичного забезпечення важливим є отримання достатньо коректної інформації як щодо процесів відтворення робочої сили, так і робочих місць. При цьому слід зазначити, що статистичне забезпечення процесів відтворення робочих місць все ще залишається незадовільним. В значній мірі це зумовлене багатоаспектністю самого поняття «робоче місце» та наявністю різних підходів щодо його визначення.

Аналіз економічної літератури і методичних документів свідчить, що на даний час намітилися два підходи до техніко-економічного визначення робочого місця: перший – виходячи з наявності обладнання (площі), призначеного для виконання технологічних операцій, робіт; другий – виходячи з функціонального розподілу праці робітників при їх взаємозв'язку із засобами праці.

У першому випадку вихідним є засоби праці, для функціонування яких необхідно здійснити діяльність одного чи кількох працівників. У другому визначенні робочого місця (за наявних інших умов для виконання роботи) основним вихідним чинником є працівник: його наявність, потреба в ньому або можливість виконання ним робіт. З цих позицій робоче місце працівника – місце прикладання праці – характеризується наявністю закріпленої площі чи технічних засобів (основних

виробничих і невиробничих засобів, застосувань, інвентарю) або їх сукупності, необхідних для виробництва продукції, надання послуг, виконання робіт чи встановлених функцій.

На наш погляд, більш прийнятний і обґрунтований є саме другий підхід. Хоча вони обидва відображають різні фактори виробництва, але постійною характеристикою робочого місця є саме наявність (потреба) працівника, з розрахунку на якого постійно відбувається насичення робочого місця засобами праці, що означає процес зміни технічної будови виробництва за рахунок різних напрямів його удосконалення. Так, на розміри робочого місця впливає проведення як організаційних заходів, (впровадження прогресивних форм господарювання і організації праці), так і технічних (механізація, комп'ютеризація, автоматизація виробництва, впровадження робототехніки тощо). Крім того, при визначенні робочого місця виходячи з наявності обладнання, неоднозначна облікова одиниця: підсумовуються і індивідуальні, і колективні робочі місця, а в другому підході враховуються тільки перші. Це призведе до того, що загальна кількість робочих місць, підрахованих виходячи з наявності працівника, перевищуватиме їх кількість по першому підходу. Другий підхід зручніший при обліку робочих місць на практиці. Так, сума функціонуючих робочих місць підприємства чисельно дорівнює кількості працівників, зайнятих в найбільш чисельній зміні.

У зв'язку з останнім аспектом визначення понятійного апарату цієї проблеми необхідно детальніше зупинитися на понятті «колективне робоче місце». Воно вживається при аналізі процесу промислового виробництва на мікроекономічному рівні з точки зору наукової організації праці, а також на практиці при атестації і раціоналізації конкретних робочих місць. Разом з тим, з позиції регулювання робочих місць, тобто на макроекономічному рівні його застосування, на наш погляд, не тільки недоцільно, але й шкідливе, оскільки це не дозволяє забезпечити збалансованість факторів виробництва, «розвиває» саме поняття «робоче місце», робить неможливим взаємоузгодження макроекономічних розрахунків.

Таким чином, перевага підходу, що виходить з наявності (потреби) працівника, полягає у можливості макроекономічного регулювання відтворювальних процесів, а на мікроекономічному рівні – досягнення більш чіткої ув'язки і збалансованості кількості робочих місць і робочої сили, використання даних обліку для обґрунтування чисельності необхідних працівників.

При розгляді робочих місць слід також відрізнити фізичні та економічні робочі місця. Під фізичним робочим місцем розуміється визначена зона, що передбачається для виробництва робіт чи послуг і оснащено з цією метою відповідним набором знарядь праці, а економічне робоче місце – це зайнятість працівника на фізичному робочому місці.

Особливістю статистичного забезпечення зайнятості полягає в тому, що воно стосується саме відстеження динаміки економічних робочих місць, хоча первинним є саме створення фізичне робоче місце, котре насамперед дає відстави для визначення потреби у працівниках для виконання відповідних робіт (за винятком робочих місць ручної праці, де працівник не оснащений основними засобами; такі робочі місця, як правило, не входять до так званого ядра системи робочих місць, що визначає особливості технологічного процесу виробництва), тобто кількість економічних робочих місць дорівнює чисель-

ності працівників, котрими укомплектовані функціонуючі робочі місця. Так, згідно чинної Методики моніторингу створення нових робочих місць він представляє собою систему обліку адміністративних даних щодо працевлаштування осіб на створені нові робочі місця та звільнення осіб з робочих місць унаслідок змін в організації виробництва і праці [9], тобто фактично кількість нових робочих місць визначається чисельністю працівників, що не відображає процеси відтворення робочих місць. І хоча зазначений порядок обліку зумовлений, по-перше, акцентуванням уваги на зайнятість робочої сили; по-друге, є значно більш простим способом організації обліку, все ж з позиції відстеження виробничого процесу важливим є саме розгляд кількості фізичних робочих місць та особливостей їх динаміки (створення та ліквідації) та функціонування, оскільки саме тут здійснюється інтеграція факторів виробництва та виготовляється відповідна продукція (послуги). При цьому слід зазначити, що ототожнення економічних та технічних робочих місць без чіткого їх визначення призводить до недостатньо обґрунтованих висловлень. Зокрема, теза про те, що протягом року в економіці України створено близько мільйону робочих місць стосується виключно економічних робочих місць, оскільки для того, щоб створити зазначену кількість фізичних робочих місць необхідно значні інвестиції (довідково: вартість створення одного нового фізичного робочого місця в промисловості США оцінюється приблизно в 40 тис. доларів).

Отже, важливим недоліком сучасної системи статистичного забезпечення в сфері зайнятості населення полягає в тому, що в ньому не знайшли відображення первинні процеси створення фізичних робочих місць, а відстежуються лише вторинні процеси їх укомплектування працівниками. Слід зазначити, що свого часу були спроби здійснити облік фізичних робочих місць (шляхом введення відповідної звітної форми) поряд з роботами по атестації та раціоналізації робочих місць в економіці України, а також були затверджені Методичні рекомендації щодо визначення робочих місць [10], але при спрощенні статистичної звітності дані заходи не були запроваджені на практиці.

Висновки

Таким чином, з метою поліпшення статистичного забезпечення процесів розвитку національної економіки та прогнозування тенденцій її розвитку доцільними є впровадження в практику показників, що характеризують відтворення робочих місць. Для цього необхідно передбачити визначення кількості фізичних робочих місць при здійсненні інвестицій,

відобразити їх кількість при введенні виробничих потужностей та руху основних засобів, а також відновити відстеження показника змінності, що дозволить визначати пропорції між кількістю фізичних та економічних робочих місць.

Список використаних джерел

1. Методические рекомендации по сбалансированности рабочих мест и трудовых ресурсов по территории (области) / И.К. Бондарь, Н.В.Анишина, А.Ю.Рудченко и др. – К.: ЭНИИ Госплана УССР, 1989. – С.24.
2. Бараник З.П. Функціонування ринку праці: статистична оцінка / З.П. Бараник. – К.: КНЕУ, 2007. – 370с.
3. Ващаев С.С. Збалансованість попиту та пропозиції на ринку кваліфікованої праці як фактор інноваційного розвитку економіки України: монографія / І.Г. Манцуров, З.П. Бараник, С.С. Ващаев, А.В. Яценко – К.: КНЕУ, 2008. – 381с.
4. Ковальов О. Запровадження обліку наявності, структури і руху робочих місць у галузях економіки України / В.Савченко, К. Бондарчук, О. Ковальов, Л.Колешня, О.Рудченко // Україна: аспекти праці. – 1999. – № 7.
5. Лібанова Е. М. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції (колективна монографія) / відпов. за випуск Л. М. Черенько, О. В. Макарова, за ред. Е.М.Лібанової. – У 2-х томах, том 1 – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. – 436 с.
6. Лич В.М. Актуальні питання розвитку людського потенціалу України / В.М. Лич // Державне регулювання економіки України: методологія, напрями, тенденції, проблеми. – К.: НДЕІ Міністерства економіки України, 2005. – С.68–75.
7. Статистика ринків: підруч. для вищ. навч. закл. / Манцуров І.Г., Бараник З.П., Головач А.В. та ін.; [за ред. д-ра екон. наук. проф. І.Г. Манцурова]. – КНЕУ, 2009. – 544с.
8. Пономарьова О. Підвищення ефективності використання трудового потенціалу на підприємствах різних форм власності в умовах роздержавлення // О. Пономарьова, О. Рудченко // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 1. – С.35–39.
9. Методика моніторингу створення нових робочих місць (Наказ Міністерства соціальної політики України №611 від 23.09.2013). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1749-13/print1466074369898115>
10. Методичні рекомендації щодо визначення робочих місць (Схвалено Міністерством праці України – протокол №4 від 21.06.1995). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>